مەككىدە نازىل بولغان — سۈرە كەۋسەر — 3 ئايەت

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِنَّآ أَعۡطَيۡنَٰكَ ٱلۡكَوۡثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَٱنۡحَرۡ ﴿٢﴾ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ ٱلۡأَبۡتَرُ ﴿٣﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ﷲ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

بىز ساڭا ھەقىقەتەن نۇرغۇن ياخشىلىقلارنى ئاتا قىلدۇق[1]***. پەرۋەردىگارىڭ ئۈچۈن ناماز ئوقۇغىن ۋە قۇربانلىق قىلغىن***[2]***. ھەقىقەتەن سېنىڭ دۈشمىنىڭنىڭ نام ـ نىشانى قالمايدۇ***[3].

ئىمام مۇسلىم، ئەبۇداۋۇد ۋە نەسەئى قاتارلىقلار ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ، (بىر كۈنى) بىز بىلەن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مەسچىتتە ئولتۇراتتى. ئۇ تۇساتتىنلا ئازراقلا مۈگدەپ، ئاندىن ئويغىنىپ، كۈلگەن ھالدا بېشىنى كۆتەردى. بىز: ئى ﷲ نىڭ پەيغەمبىرى! نېمىگە كۈلىسەن؟ دەپ سورىدۇق. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «ماڭا بايا بىر سۈرە چۈشۈرۈلدى» دەپ، ئۇ سۈرىنى ئوقۇشقا باشلىدى: ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ﷲ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن **﴿بىز ساڭا ھەقىقەتەن نۇرغۇن ياخشىلىقلارنى ئاتا قىلدۇق. پەرۋەردىگارىڭ ئۈچۈن ناماز ئوقۇغىن ۋە قۇربانلىق قىلغىن. ھەقىقەتەن سېنىڭ دۈشمىنىڭنىڭ نام ـ نىشانى قالمايدۇ﴾.**

پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام سۈرىنى ئوقۇپ بېرىپ بولۇپ: «كەۋسەرنىڭ نېمىلىكىنى بىلەمسىلەر؟»[1] دېدى. بىز: ﷲ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىلىدۇ، دېدۇق. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، كەۋسەر بولسا پەرۋەردىگارىم ماڭا (بېرىشنى) ۋەدە قىلغان بىر ئۆستەڭدۇر. ئۇنىڭدا نۇرغۇن ياخشىلىقلار باردۇر. ئۇ قىيامەت كۈنى ئۈممەتلىرىم كېلىپ (سۇ ئىچىدىغان) بىر كۆلدۇر. ئۇنىڭدىكى قاچىلارنىڭ (سانى) ئاسماندىكى يۇلتۇزلارنىڭ سانىدەك كۆپ. ئۈممىتىمنىڭ ئىچىدىن بىر بەندە ئايرىپ ئېلىپ قېلىنىدۇ. ئاندىن مەن: ئى پەرۋەردىگارىم! ھەقىقەتەن بۇمۇ مېنىڭ ئۈممىتىمدۇر، دەيمەن. پەرۋەردىگارىم: سەن ئۇنىڭ سەندىن كېيىن نېمە ئىشلارنى قىلغانلىقلىرىنى بىلمەيسەن، دەيدۇ» دېدى. بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەدمۇ رىۋايەت قىلدى.

ئىمام ئەھمەد يەنە ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «مەن جەننەتكە كىرگەندە، ئىككى ئەتراپى قۇلۇلە قېپىدىن بولغان بىر ئۆستەڭنى (كۆردۈم) قولۇمنى سۇ ئاقىدىغان يېرىگە (يەنى ئۆستەڭنىڭ تېگىگە) تەگكۈزسەم، (ئۇنىڭ تېگى) ناھايىتى ئېسىل ئىپاردىن ئىكەن. مەن: ئى جىبرىئىل! بۇ نېمە؟ دېدىم. ئۇ: بۇ ﷲ تائالا ساڭا بەرگەن كەۋسەر (ئۆستىڭىدۇر) دېدى». بۇ ھەدىسنى ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن

---

[1] ئەسلىدە ﴿**بىز ساڭا ھەقىقەتەن نۇرغۇن ياخشىلىقلارنى ئاتا قىلدۇق**﴾ دېگەن ئايەتتىندىكى: ﴿**نۇرغۇن ياخشىلىقلارنى ئاتا قىلدۇق**﴾ دېگەن سۆزدىن كەۋسەرنى ئاتا قىلدۇق دېگەن مەنا كۆزدە تۇتۇلىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ساھابىلەردىن كەۋسەرنىڭ قانداق نەرسە ئىكەنلىكىنى سورىغان.

www.munber.org

تۆۋەندىكى شەكىلدە رىۋايەت قىلدى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۆزى ئاسمانغا ئېلىپ چىقىلغان ۋاقىتتا (كۆرگەن ئىشلارنى سۆزلەپ بېرىپ) مۇنداق دېدى: «مەن ئىككى ئەتراپى قۇلۇلە قېپىدىن بولغان بىر ئۆستەڭنىڭ قېشىغا كەلدىم ۋە (جىبرىئىلغا): ئى جىبرىئىل! بۇ نېمە؟ دېدىم. ئۇ: بۇ كەۋسەردۇر، دېدى».

ئىمام ئەھمەد ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدۇ: بىر ئادەم: ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! كەۋسەر دېگەن قانداق نەرسە؟ دېدى. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «ئۇ پەرۋەردىگارىم ماڭا بەرگەن جەننەتتىكى بىر ئۆستەڭدۇر. ئۇنىڭ سۈيى سۈتتىن ئاق ۋە ھەسەلدىن تاتلىقتۇر. ئۇنىڭدا بوينى خۇددى تۆگىنىڭ بويىنىدەك قۇشلار باردۇر» دېدى. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! شەك - شۈبھىسىزكى، ئۇ سېمىز، يېقىملىق بىر قۇش ئىكەن، دېدى. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «ئى ئۆمەر! ئۇنى يېگەن ئادەم بەك ھۇزۇرلىنىدۇ» دېدى.

ئىمام بۇخارى سەئىد ئىبنى جۇبەيرىدىن ئىبنى ئابباسنىڭ كەۋسەر ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدۇ: ئۇ، اللە تائالا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا بەرگەن بىر ياخشى نەرسىدۇر. ئەبۇبەشەر: مەن سەئىد ئىبنى جۇبەيرىگە: كىشىلەر ئۇنى جەننەتتىكى بىر ئۆستەڭ دەپ قارايدىكەن، دېدىم. سەئىد ئىبنى جۇبەير: جەننەتتىكى ئۆستەڭ بولسا، اللە تائالا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا بەرگەن ياخشىلىقلارنىڭ قاتارىدىندۇر، دېدى.

ئەبۇبەشەر يەنە سەئىد ئىبنى جۇبەيرىدىن ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ: ”كەۋسەر“ دىن نۇرغۇنلىغان ياخشىلىق كۆزدە تۇتۇلىدۇ، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى.

(ئەگەر ئايەتتىكى ”كەۋسەر“ دېگەن سۆزدىن نۇرغۇنلىغان ياخشىلىق كۆزدە تۇتۇلىدىغان بولسا) ئۇ ياخشىلىقلار پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا بېرىلگەن ئۆستەڭ ۋە ئۇنىڭدىن باشقا نەرسىلەرنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. چۈنكى، ئۆستەڭ شۇ نۇرغۇنلىغان ياخشىلىقلارنىڭ بىرىدۇر.

بۇ ھەقتە ئىمام ئەھمەد ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدۇ: «كەۋسەر جەننەتتىكى ئىككى قىرغىقى ئالتۇندىن بولغان بىر ئۆستەڭدۇر. سۇ مەرۋايىتنىڭ ئۈستىدە ئاقىدۇ. ئۇنىڭ سۈيى سۈتتىن ئاق ۋە ھەسەلدىن تاتلىقتۇر» بۇ ھەدىسنى تىرمىزى، ئىبنى ماجە، ئىبنى ئەبۇھاتەم ۋە ئىبنى جەرىر قاتارلىقلارمۇ رىۋايەت قىلغان.

﴿**پەرۋەردىگارىڭ ئۈچۈن ناماز ئوقۇغىن ۋە قۇربانلىق قىلغىن**﴾ يەنى بىز ساڭا دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە نۇرغۇنلىغان ياخشىلىقلارنى بەردۇق. ئۇلارنىڭ بىرى يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ئۆستەڭدۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن سەن پەرز ۋە نەپلە نامازلىرىڭنى اللە تائالا ئۈچۈنلا ئوقۇغىن ۋە قۇربانلىقنى اللە تائالا ئۈچۈن قىلغىن. يەنى سەن ئىبادەتنى شېرىكى يوق بىر اللە تائالا ئۈچۈنلا قىلغىن ۋە قۇربانلىقنى شېرىكى يوق بىر اللە تائالانىڭ نامىنى ئاتاپ بوغۇزلىغىن. بۇ ھەقتە اللە تائالا مۇنداق دېدى: ﴿ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقلىرىم ۋە تائەت - ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە ئۈچۈندۇر. اللە نىڭ شېرىكى يوقتۇر، مەن مۇشۇنىڭغا (يەنى يالغۇز اللە غا ئىخلاس ئىبادەت قىلىشقا) بۇيرۇلدۇم، مەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋۋىلىمەن»﴾[1].

[1] سۈرە ئەنئام 162 ــ 163 - ئايەتلەر.

www.munber.org

ئىبنى ئابباس، ئەتا، مۇجاھىد، ئىكرىمە ۋە ھەسەن قاتارلىقلار: بۇنىڭدىن قۇربانلىق ئۆچۈن ئاتىغان ماللارنى بوغۇزلاش ۋە باشقا ماللارنى بوغۇزلاش كۆزدە تۇتۇلىدۇ، دېدى.[1] بۇ ھەقتە قەتادە، مۇھەممەد ئىبنى كەئب، زەھھاك، رەبىئە، ئەتا خۇراسانى، ھەكەم، ئىسمائىل ئىبنى ئەبۇ خالىد ۋە بۇلاردىن باشقا نۇرغۇنلىغان سەلەف ئالىملىرىمۇ شۇنداق دېدى.

بۇنداق قىلىشتىكى سەۋەب ئىبادەتنى الله تائالادىن باشقا بىرسىگە قىلىدىغان ۋە ماللارنى الله تائالانىڭ نامىنى ئەمەس، باشقا بىرسىنىڭ نامىنى ئاتاپ بوغۇزلايدىغان مۇشرىكلارغا ئوخشىشىپ قالماسلىق ئۈچۈندۇر.

الله تائالا ئۆزىنىڭ نامى ئاتالماي بوغۇزلانغان ماللارنىڭ گۆشىنى يېيىشتىن توسۇپ مۇنداق دېدى: ﴿(ئى مۆمىنلەر) الله نىڭ ئىسمى ئېيتىلماي بوغۇزلانغان (يەنى بىسمىللا دەپ زەبھى قىلىنمىغان) ھايۋانلارنى يېمەڭلار، ئۇنى يېيىش ئەلۋەتتە گۇناھتۇر﴾[2].

پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ دۈشمىنىنىڭ نام - نىشانى قالمايدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿**ھەقىقەتەن سېنىڭ دۈشمىنىڭنىڭ نام ـ نىشانى قالمايدۇ**﴾ يەنى ئى مۇھەممەد! ساڭا ئاچچىق كەلگەن ۋە سەن ئېلىپ كەلگەن ھىدايەت، ھەقىقەت، كەسكىن پاكىت ۋە ئوچۇق دەلىلگە ئاچچىق كەلگەنلەرنىڭ نام ـ نىشانى قالمايدۇ.

ئىبنى ئابباس، مۇجاھىد، سەئىد ئىبنى جۇبەير ۋە قەتادە قاتارلىقلار: بۇ ئايەت ئاس ئىبنى ۋائىل ھەققىدە چۈشكەن، دېدى.

مۇھەممەد ئىبنى ئىسھاق يەزىد ئىبنى رۇماننىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ گېپى چىقسا، ئاس ئىبنى ۋائىل: بولدىلا، ئۇنىڭ گېپىنى قويۇڭلار، ھەقىقەتەن ئۇ ئورۇنباسارى يوق بىر ئادەمدۇر. ئۇ ئۆلگەن ھامان ئۇنىڭ نام ـ نىشانى قالمايدۇ، دەيتتى. شۇنىڭ بىلەن الله تائالا بۇ سۈرىنى چۈشۈردى. شەمرى ئىبنى ئەتىيە: بۇ سۈرە ئۇقبە ئىبنى ئەبۇ ئەتىيە ھەققىدە چۈشتى، دېدى.

ئىبنى ئابباس ۋە ئىكرىمە: بۇ سۈرە كەئب ئىبنى ئەشرەف ۋە بىر تۈركۈم قۇرەيش كاپىرلىرى ھەققىدە چۈشتى، دېدى.

بەززار ئىبنى ئابباسنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: كەئب ئىبنى ئەشرەف (مەدىنىدىن) مەككىگە كەلدى. قۇرەيشلەر ئۇنىڭغا: سەن ئۇلارنىڭ (يەنى يەھۇدىيلارنىڭ) كاتتىسى. نام ـ نىشانى ئۆز قەۋمىدىن ئۈزۈلۈپ قالغان بۇ شاخچىغا (پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنى دېمەكچى) قارىماسەن؟ ئۇ ئۆزىنى بىزدىن ياخشى دەپ ئويلايدۇ. بىز بولساق ھاجىلارغا مەسئۇل بولغان، كىشىلەر بىزگە تايىنىدىغان ۋە ھاجىلارنى سۇغىرىشنى ئۆز ئۈستىمىزگە ئالغان كىشىلەردۇرمىز (ئۇنداق بولغان ئىكەن زادى بىز ياخشىمۇ ياكى ئۇ ياخشىمۇ) دېدى. كەئب ئىبنى ئەشرەف: سىلەر ئۇنىڭدىن ياخشى، دېدى. شۇنىڭ بىلەن الله تائالا: ﴿**ھەقىقەتەن سېنىڭ دۈشمىنىڭنىڭ نام ـ نىشانى قالمايدۇ**﴾ دېگەن ئايەتنى چۈشۈردى.

ئەتا مۇنداق دېدى: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ئۆلۈپ قالغاندا، ئەبۇلەھەب مۇشرىكلارنىڭ قېشىغا بېرىپ: كېچىدىن مۇھەممەدنىڭ نام ـ نىشانى يوقالدى، دېدى.[1] شۇنىڭ بىلەن الله تائالا

---

[1] يەنى مەيلى قۇربانلىق ئۈچۈن ئاتىغان مالالارنى بوغۇزلىسۇن ۋە ياكى باشقا مالالارنى بوغۇزلىسۇن، بوغۇزلىغاندا پەقەت الله تەئالانىڭ ئىسمىنىلا ئاتاپ بوغۇزلاش لازىمدۇر.

[2] سۈرە ئەنئام 121 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

ئەبۇلەھەبنىڭ ھەققىدە: ﴿**ھەقىقەتەن سېنىڭ دۈشمىنىڭنىڭ نام ـ نىشانى قالمايدۇ**﴾ دېگەن ئايەتنى چۈشۈردى.

سۇددى مۇنداق دېدى: قۇرەيشلەر بىر ئادەمنىڭ ئوغۇل باللىرى ئۆلۈپ قالسا، ئۇنىڭ نام ـ نىشانى قالمىدى، دەيتتى. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغۇل باللىرى ئۆلۈپ قالغاندا، ئۇلار: مۇھەممەدنىڭ نام ـ نىشانى قالمىدى، دېدى. شۇنىڭ بىلەن الله تائالا: ﴿**ھەقىقەتەن سېنىڭ دۈشمىنىڭنىڭ نام ـ نىشانى قالمايدۇ**﴾ دېگەن ئايەتنى چۈشۈردى.

يەنى ئۇلار نادانلىقىدىن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغۇللىرىنىڭ ئۆلۈپ قېلىشى بىلەن ئەمدى ئۇنىڭ نام ـ نىشانى قالمىدى دەپ گۇمان قىلدى. ھەرگىز ئۇنداق بولمايدۇ. الله تائالا ئۇنىڭ نام ـ نىشانىنى بارلىق گۇۋاھچىلارنىڭ باشلىرىدا تا ئەبەتكىچە قالدۇردى ۋە ئۇنىڭ شەرىئىتىنى بەندىلەرنىڭ زىممىسىگە تاكى قىيامەت كۈنىگە قەدەر مەڭگۈ داۋاملىشىدىغان قىلىپ يۈكلىدى. ئۇنىڭغا قىيامەت كۈنىگە قەدەر الله تائالانىڭ رەھمىتى ۋە سالىمى بولسۇن!

الله تائالاغا شۈكۈرلەر بولسۇن، شۇنىڭ بىلەن سۈرە كەۋسەرنىڭ تەپسىرى تۈگىدى.

[1] يەنى ئەبۇلەھەب: مۇھەممەدنىڭ بالىسى ئۆلۈپ قالدى، ئەمدى شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ نام ـ نىشانى قالمايدۇ، دەپ ئويلىدى.

www.munber.org